

Erfgoedinspectie
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Toetsingskader opgravingen door verenigingen voor amateurarcheologie

Inleiding

Doel

De Erfgoedinspectie maakt bij de uitoefening van haar toezichttaak gebruik van een algemeen [toezichtkader](#) en van toetsingskaders per toezichtveld. Het toezicht richt zich op de belangrijkste risico's als gevolg van onvoldoende naleving van wet- en regelgeving en houdt rekening met de eigen verantwoordelijkheid van instellingen en instanties.

In dit toetsingskader werkt de Erfgoedinspectie uit hoe zij invulling geeft aan haar toezicht op opgravingen door verenigingen voor amateurarcheologie, die vrijgesteld zijn van de certificatieplicht.

Wettelijk kader

Het wettelijke kader voor het toetsingskader voor archeologische opgravingen door verenigingen voor amateurarcheologie bestaat uit: de Erfgoedwet (Ew) en het Besluit Erfgoedwet archeologie (BEa).

In Nederland is het doen van opgravingen zonder certificaat daartoe verboden ([art. 5.1 lid 1 Ew](#)). Organisaties die archeologisch onderzoek willen uitvoeren kunnen een certificaat aanvragen bij een certificerende instelling. Een dergelijke instelling toetst of de organisatie voldoet aan de vereisten die gelden voor het uitvoeren van archeologische opgravingen; deze moeten op professionele wijze verricht worden. De professionaliteitsvereisten zijn vervat in de zogenaamde *Beoordelingsrichtlijn voor Archeologie* (BRL SIKB 4000) en de bijbehorende *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (KNA).

In [art. 5.1 lid 2 Ew](#) is aangegeven dat bij AMvB gevallen geregeld kunnen worden die hiervan uitgezonderd zijn. Verenigingen voor amateurarcheologie zijn dergelijke gevallen. Reden hiervoor is onder meer dat de eisen uit de KNA en BRL voor veel amateurs moeilijk zijn te vervullen. Tegelijkertijd wordt het belang van amateuronderzoek binnen de Nederlandse archeologie algemeen onderkend. Dit is dan ook de reden dat in het BEa voor verenigingen voor amateurarcheologie een uitzondering op het opgravingsverbod is opgenomen.

De regelgeving voor opgravingen door verenigingen voor amateurarcheologie is overzichtelijk: er gelden de randvoorwaarden om onder de uitzonderingsregel te kunnen vallen ([art. 2.3 BEa](#)), de verplichting om te documenteren, te conserveren en te rapporteren ([art. 5.4 lid 1 Ew](#)) en de verplichting om de opgraving te melden en de eerste bevindingen, de vondsten, de documentatie en het rapport binnen gestelde termijnen over te dragen ([art. 5.6 Ew](#)).

De regelgeving is concreet geformuleerd, zodat voor de toetsing nauwelijks nadere uitwerking nodig is en het onderhavige toetsingskader beknopt kan blijven.

Indeling

In het toetsingskader zijn de normen geordend op de volgende onderdelen:

- Formele vereisten aan de geïnspecteerde;
- [Art. 5.4 lid 1 Ew](#): Documentatie-, conserverings- en rapportageplicht;
- [Art. 5.6 Ew](#): Meldings- en overdrachtplichten rapportage, vondsten & documentatie.

Doelgroep

- Verenigingen voor amateurarcheologie die opgravingen verrichten terwijl zij uitgezonderd zijn van het opgravingsverbod (ofwel de certificatieplicht).

Randvoorwaarden voor uitzondering op opgravingsverbod

Norm

Het opgravingsverbod in [artikel 5.1, eerste lid](#), van de wet, is niet van toepassing op een opgraving die wordt verricht door een vereniging die het behouden en beoefenen van archeologie als statutair doel heeft.

([art. 2.3 lid 1 BEa](#))

Toelichting: Amateurarcheologen (vrijwilligers in de archeologie) spelen van oudsher een belangrijke rol in het stelsel voor het behoud van en de kennis over archeologie. Het is niet wenselijk dat ze die rol verliezen. Van amateurverenigingen kan echter niet verwacht worden dat ze aan de certificatieplicht voldoen. Onder meer de professionele werkwijze en kosten spelen hierbij een rol. Onder voorwaarden zijn zij daarom uitgezonderd van certificatieplicht (NvT BEa, p. 12).

Criteria	Indicatoren
a) De opgraving wordt verricht door een vereniging.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leidinggevende van de werkzaamheden op de opgraving is lid van de vereniging. 2. Het (dagelijks) bestuur van de vereniging heeft tot het doen van de opgraving besloten.
b) De vereniging heeft het behouden en beoefenen van archeologie als statutair doel.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De statuten vermelden onder het doel of de doelen van de vereniging het behouden en beoefenen van archeologie of een doel dat qua inhoud en strekking daarmee gelijkgesteld kan worden.

Norm

De vrijstelling in het eerste lid is slechts van toepassing indien:

a. het terreinen betreft waarvan het college van burgemeester en wethouders of, indien het een gebied betreft dat niet tot het grondgebied van een gemeente behoort, het bevoegd gezag voor een omgevingsvergunning als bedoeld in [artikel 2.1, eerste lid, onder f](#), van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, heeft vastgesteld dat nader archeologisch onderzoek niet is vereist, en

b. de vereniging niet in opdracht van een derde handelt.

([art. 2.3 lid 2 BEa](#))

Toelichting: Het moet gaan om gebieden waarvan het gemeentebestuur heeft bepaald dat voor deze gebieden geen nader archeologisch onderzoek is vereist. Dat is voornamelijk het geval bij het afgeven van een omgevingsvergunning waarbij verstoring van de bodem een gegeven is, zoals bij woningbouw, en dat blijktens de vergunning die conclusie getrokken is. Het kan dus uitdrukkelijk niet alleen om verwachtingswaarden op grond van het bestemmingsplan of omgevingsplan gaan. Er dient specifiek ten aanzien van dat gebied dit besluit te zijn genomen.

Criteria	Indicatoren
a) Het bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning heeft vastgesteld dat nader archeologisch onderzoek niet is vereist.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De letterlijke weergave van de omgevingsvergunning.
b) De vereniging handelt niet in opdracht van een derde.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er is niet gebleken dat een derde als opdrachtgever optreedt. Dit kan onder

andere blijken uit: gesprekken met de uitvoerders; berichten uit de pers; de omgevingsvergunning.

Norm

Het eerste lid is niet van toepassing op een:

- a. rijksmonument;
- b. monument of archeologisch monument waarvoor de toezending van het ontwerpbesluit tot aanwijzing als rijksmonument op grond van [artikel 3:13, eerste lid](#), van de Algemene wet bestuursrecht heeft plaatsgevonden, vanaf de dag van die toezending tot het moment van inschrijving in het rijksmonumentenregister of het moment waarop vaststaat dat het monument of archeologisch monument niet wordt ingeschreven in dat register; en
- c. krachtens een provinciale verordening aangewezen monument of archeologisch monument, dan wel een monument of archeologische monument waarop, voordat het is aangewezen, een zodanige verordening van overeenkomstige toepassing is.
([art. 2.3 lid 3 BEa](#))

Criteria

Indicatoren

<p>a) Het terrein waarop de opgraving plaatsvindt is geen rijksmonument.</p>	<p>1. Het terrein komt niet voor op www.monumentenregister.nl, zoektermen «provincie» en «hoofdcategorie»="Archeologie (N)"</p>
<p>b) Er loopt geen aanwijzingsprocedure voor het terrein.</p>	<p>1. In die gevallen waarin vermoed wordt dat een aanwijzingsprocedure zou kunnen lopen, moet uit navraag bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed blijken of er wel of niet een conceptbesluit aan belanghebbenden is toegezonden.</p>
<p>c) Het terrein waarop de opgraving plaatsvindt is geen provinciaal monument.</p>	<p>1. In die gevallen waarin vermoed wordt dat een terrein een provinciaal monument of archeologisch monument is, of voorbescherming geniet op grond van een provinciale aanwijzingsprocedure, moet uit navraag bij de betreffende provincie blijken of hiervan wel of niet sprake is.</p>

Documenteer en conserveer ons archeologische erfgoed!

Norm

De artikelen [5.4, eerste lid](#), en 5.6, van de wet, zijn van overeenkomstige toepassing op de in het eerste lid bedoelde opgravingen.

([art. 2.3 lid 4 BEa](#))

Een certificaathouder zorgt ervoor dat bij het verrichten van een opgraving de verrichte handelingen en aangetroffen archeologische vondsten worden gedocumenteerd, de vondsten worden geconserveerd en een rapport wordt opgesteld waarin de resultaten van de handelingen zijn beschreven.

([art. 5.4 lid 1 Ew](#))

Criteria	Indicatoren
a) Tijdens de opgraving worden de verrichte handelingen gedocumenteerd.	1. Er wordt een documentatie bijgehouden die in elk geval de volgende onderdelen omvat: a) dagrapporten b) vlaktekeningen c) spoorbeschrijvingen d) fotoadministratie
b) Tijdens de opgraving worden de aangetroffen archeologische vondsten gedocumenteerd.	1. De documentatie op de opgraving omvat in elk geval lijsten met uitgegeven vondstnummers en per nummer een verwijzing naar de context waarin de vondsten zijn gedaan.
c) De vondsten worden geconserveerd.	1. De vondsten worden zodanig verpakt en worden zodanig opgeslagen dat op korte en middellange termijn geen achteruitgang van het materiaal gevreesd hoeft te worden (stabiliseren).
d) Er is een rapport opgesteld waarin de resultaten van de handelingen zijn beschreven.	1. Er is een rapport waarin in elk geval een beschrijving wordt gegeven van de werkwijze (handelingen) en de resultaten, waaronder een bespreking van het vondstmateriaal met dateringen en een interpretatie van de sporen en structuren.

Deel de resultaten en draag de vondsten en de documentatie over!

Norm

De artikelen 5.4, eerste lid, en [5.6](#), van de wet, zijn van overeenkomstige toepassing op de in het eerste lid bedoelde opgravingen.

([art. 2.3 lid 4 BEa](#))

1. Een certificaathouder meldt de aanvang van een opgraving aan Onze Minister.
2. Binnen twee weken na voltooiing van de opgraving meldt een certificaathouder aan Onze Minister de eerste bevindingen.
3. Een certificaathouder conserveert de aangetroffen archeologische vondsten en draagt deze, alsmede de daarbij behorende opgravingsdocumentatie, binnen twee jaar na voltooiing van de opgraving over aan de eigenaar.
4. Binnen twee jaar na voltooiing van een opgraving legt een certificaathouder aan Onze Minister, aan de eigenaar en aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de opgraving heeft plaatsgevonden het rapport, bedoeld in [artikel 5.4, eerste lid](#), over.
5. Onze Minister kan ontheffing verlenen van de voorschriften, bedoeld in het tweede tot en met vierde lid, voor zover een certificaathouder in een geval redelijkerwijs niet in staat is aan een voorschrift te voldoen.

([art. 5.6 lid 1 t/m 5 Ew](#))

Toelichting: de verschillende meldingsplichten en overdracht van het rapport bevorderen de toegankelijkheid en ontsluiting van de onderzoeksgegevens. Geconserveerde en overgedragen vondsten dragen bij aan het behoud.

Criteria	Indicatoren
a) De aanvang van de opgraving is gemeld.	1. De melding van de aanvang van de opgraving is geregistreerd in Archis 3.
b) De eerste bevindingen zijn gemeld.	1. De melding van de eerste bevindingen is geregistreerd in Archis 3.
c) De vondsten zijn geconserveerd.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De vondsten zijn zodanig verpakt en worden zodanig opgeslagen dat op korte en middellange termijn geen achteruitgang van het materiaal gevreesd hoeft te worden (stabiliseren). 2. Over andere of verdergaande vormen van conservering heeft overleg plaatsgevonden met de eigenaar van de vondsten. 3. Aan de nadere afspraken met de eigenaar is uitvoering gegeven.
d) De vondsten zijn binnen twee jaar overgedragen aan de eigenaar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De vondsten zijn aanwezig in het depot van de eigenaar. 2. De overdracht aan de eigenaar heeft binnen twee jaar na het einde van de opgraving plaatsgevonden of zoveel later als een eventuele ontheffing toelaat.
e) De documentatie is binnen twee jaar overgedragen aan de eigenaar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De documentatie is aanwezig in het depot van de eigenaar. 2. De overdracht aan de eigenaar heeft binnen twee jaar na het einde van de opgraving plaatsgevonden of zoveel later

<p>f) Een rapport is binnen twee jaar overlegd.</p>	<p>als een eventuele ontheffing toelaat.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het rapport is geregistreerd in Archis 3. 2. Het rapport is binnen twee jaar na het einde van de opgraving overlegd of zoveel later als een eventuele ontheffing toelaat.
--	---

Colofon

Erfgoedinspectie

Postbus 16478

2500 BL Den Haag

www.erfgoedinspectie.nl

december 2017